

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РЕЖИМУ РОБОТИ ДИЗЕЛЬНОГО ДВИГУНА НА ПОКАЗНИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Мітков В.Б., к.т.н.

Ігнат'єв Є.І., к.т.н.

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь, Україна

Постановка проблеми. Забезпечення екологічної безпеки в сільськогосподарському виробництві набуває особливої актуальності у зв'язку з постійним розвитком агропромислового комплексу і, як наслідок, посиленням шкідливого впливу на навколишнє середовище. Надзвичайно сильний вплив на канцерогенну небезпеку відпрацьованих газів мобільних засобів надає технічний стан двигуна внутрішнього згорання.

Аналіз останніх досліджень. Кожен з компонентів відпрацьованих газів має свої особливості протікання фізичних та хімічних процесів утворення та розкладання. Знаючи склад ВГ, можна з високою ступеню ймовірності проаналізувати характер процесу горіння. При цьому слід враховувати не тільки абсолютні значення концентрації шкідливих речовин у відпрацьованих газах, але і характер їх змін в залежності від режиму роботи або регулювання. Наприклад, зниження емісії NO_x при підвищенні навантаження характеризує момент різкого поліпшення сумішоутворення, що приводить як до зниження температури в зоні горіння в зв'язку з інтенсифікацією процесу сажоутворення, так і до не достатку кисню в зоні продуктів згорання.

Науково-методичною основою оцінки перелічених факторів є системний підхід до вирішення екологічних проблем, що виникають при експлуатації МТА та інших сільськогосподарських енергетичних засобів. В даний час відомі [1,2,3] дослідження, які розглядають питання впливу техніки на погіршення стану ґрунту, а також роботи, які вивчають погіршення екологічної безпеки від шкідливих викидів ДВЗ.

Метою є розробка науково-методологічних основ з вибору критеріїв оцінки екологічної безпеки роботи дизельного двигуна енергетичного засобу.

Основні матеріали. Як нами вже визначено раніше, до основних забруднюючих та отруйних речовин, які підлягають найбільш суворому контролю, належать: чадний газ (СО); оксид азоту (NO_x); вуглеводні речовини (СН).

Для визначення кількості шкідливих речовин у навколишнє середовище, нами прийнято для аналізу один з найбільш розповсюджених на території півдня України трактор серії ХТЗ з

двигуном ЯМЗ-236М2.

Оцінку рівня викидів основних забруднюючих та отруйних речовин в ВГ можна визначити за допомогою регуляторної характеристики двигуна в залежності від режиму роботи цього двигуна. Для наочності потрібно побудувати регуляторну характеристику двигуна ЯМЗ-236М2. Відповідні необхідні для цього розрахункові параметри представлено в табл. 1.

Таблиця 1 – Параметри для побудови регуляторної характеристики

$n_d / n_{дн}, об/хв$	1,06	1,03	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5
$n_d, об/хв$	2226	2163	2100	1890	1680	1470	1260	1050
$N_e, кВт$	0	60,75	121,5	124,74	116,75	105,4	91,7	76,25
$M_k, Нм$	0	276,2	552,5	630,3	663,70	685,3	695,3	693,5
$G_T, кг/ч$	6,38	13,8	21,26	21,06	19,41	17,63	15,73	13,67
$g_e, г/кВт.ч$	455	227,5	175,00	168,87	166,25	167,12	171,5	179,37

Оскільки нами в другому розділі за допомогою апроксимації було знайдено теоретичні залежності зміни кількості CO, NOx та СН в залежності від завантаженості двигуна, то загальна кількість викидів представлена в таблиці 2.

Таблиця 2 – Залежність викидів дизельного двигуна від його потужності

Потужність, кВт	0	47,2	94,4	96,9	90,7	82,0	71,3	59,3
CO, г/м ³	1,110	1,288	1,823	1,862	1,768	1,648	1,516	1,391
СН, г/м ³	0,523	0,620	1,230	1,272	1,171	1,036	0,885	0,738
NOx, г/м ³	0,250	2,539	2,278	2,103	2,496	2,852	3,014	2,898

За допомогою ЕОМ та програми Ехсел можна представити регуляторну характеристику дизельного двигуна з зображеними графіками викидів CO, NOx та СН (рис. 1 - рис. 4).

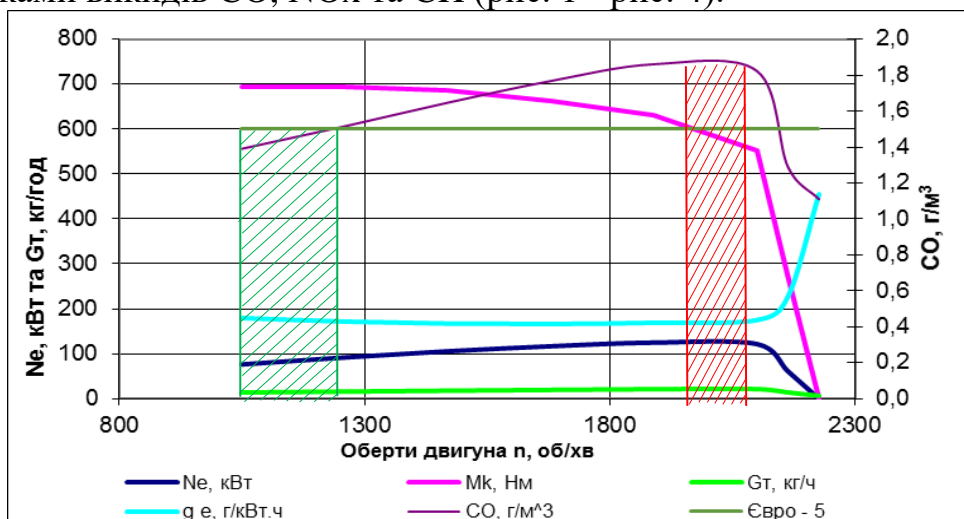

Рисунок 1 – Залежність викидів CO від режиму роботи двигуна:

- діапазон максимальної кількості викидів CO;
- діапазон допустимої кількості викидів CO по стандартам екологічної безпеки Євро – 5.

На рис. 1 відображена область, на якій показаний режим роботи двигуна: його потужність, кількість оборотів, витрата палива, який відповідає екологічному стандарту Євро - 5 для CO, також вказано діапазон максимальних викидів чадного газу. Отримали режим роботи двигуна трактора до 1250 об/хв, де його викиди чадного газу підходять під стандарт екологічної безпеки.

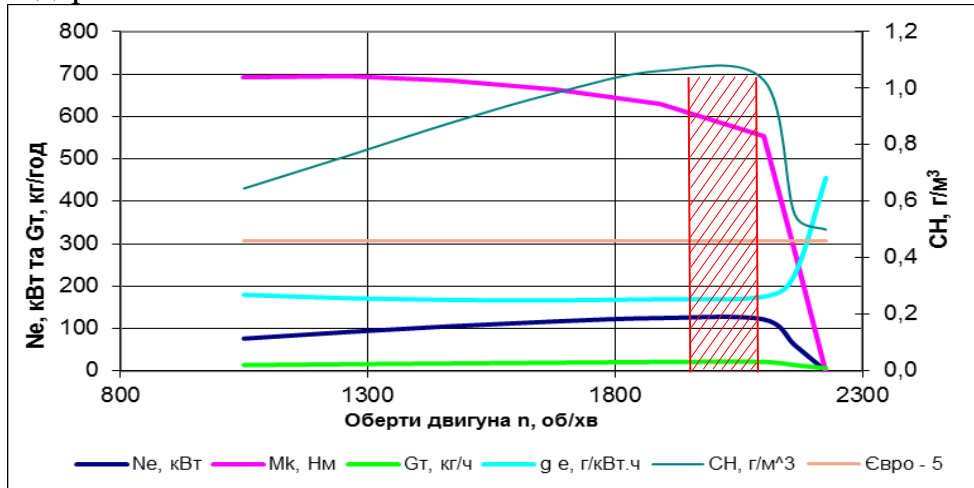

Рисунок 2 – Залежність викидів СН від режиму роботи двигуна:
 - діапазон максимальної кількості викидів СН.

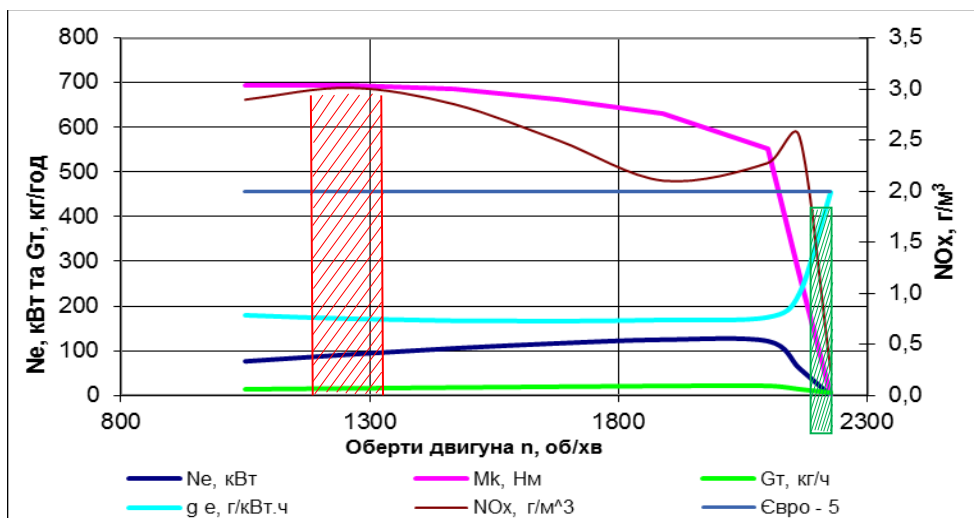

Рисунок 3 – Залежність викидів NOx від режиму роботи двигуна
 - діапазон максимальної кількості викидів;
 - діапазон допустимої кількості викидів NOx по стандартам екологічної безпеки Євро – 5.

На рис. 2 - 3 ми бачимо, що стандарти Євро-5 СН та NOx досить високі, і ми не можемо їм відповідати на тих режимах роботи мобільних засобів, які є прийнятними для екологічної безпеки.

На рис. 4 показана зона, яку ми приймаємо як оптимальну для роботи трактора з екологічної точки зору. Так як показники чадного газу та вуглеводних речовин починають зростати, при цьому трохи перевищуючи свої параметри, а показник оксиду азоту спадає, тим самим компенсуючи зростання інших компонентів відпрацьованих газів.

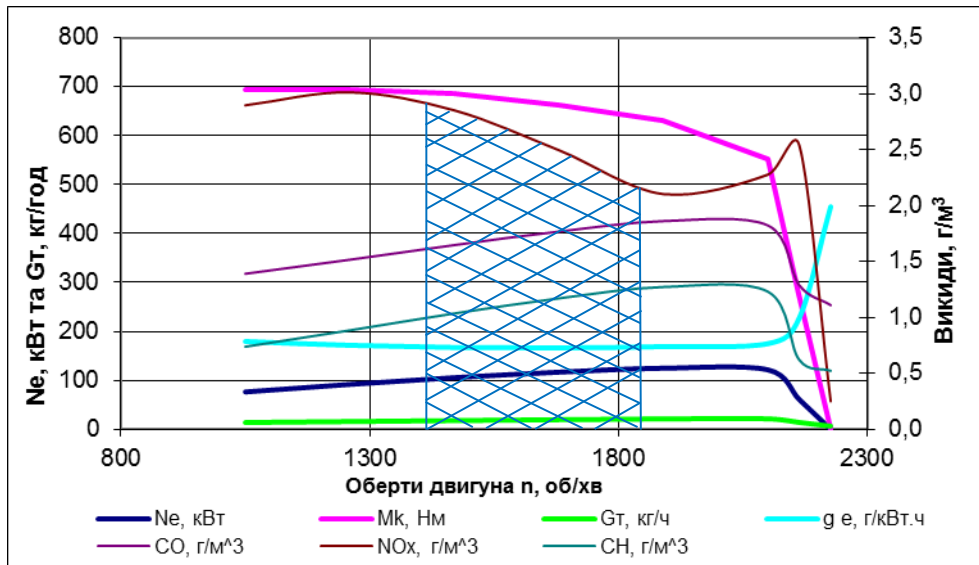

Рисунок 4 – Загальна залежність викидів CO, CH, NOx від режиму роботи двигуна

 - діапазон оптимальної роботи мобільного засобу з точки зору кількості викидів CO, CH, NOx.

Висновок. Оптимальний режим роботи двигуна ЯМЗ-236М2, з екологічної точки зору, прийнятий 1450-1850 об/хв. При цьому витрати палива не збільшуються на цьому режимі роботи. Зі збільшенням завантаженості та обертів двигуна ЯМЗ-236М2 відбувається зростання викидів CO та CH, аж до номінального режиму роботи двигуна. Кількість у вихлопних газах сполук NOx, для тих же умов, зменшується до 1890 хв^{-1} . При таких обертах двигун може розвинути максимальну потужність 124,7 кВт, що складає 96,93% від номінального значення 128,7 кВт.

Список використаних джерел

1. Мітков В.Б., Мітков Б.В., Кувачов В.П., Рубанський В.В. Екологічні наслідки науково-технічного прогресу. Праці Таврійського державного агротехнологічного університету. Мелітополь, 2012. Вип. 12. Т. 5 с. 80-90.
2. Мітков В.Б., Мітков Б.В., Захаров К.Ю. Аналіз забруднення довкілля сільськогосподарською технікою. Збірник наукових праць магістрантів та студентів Таврійського державного агротехнологічного університету. Мелітополь, 2015. Вип. 15. Т. 1. С. 77-72.
3. Мітков В.Б., Кувачов В.П., Ігнат'єв Є.І. Вплив та екологічна оцінка рівня шкідливих речовин відпрацьованих газів дизельних двигунів в залежності від режимів роботи МТА. Вісник Українського відділення МААО. Мелітополь. ТДАТУ. Вип. 4. 2016. С. 78-88.